

Dan PETRUȘCĂ

Dacă ar fi să încropesc o carte „DESPRE IUBIRE“ (1)

În ultima vreme, am fost bântuit de ideea că eseurile pe care le-am scris despre Eros în ultimii ani ar putea fi adunate la un loc. Dacă ar fi să încropesc o carte „despre iubire“, nu cred că aş face față competiției cu marile nume. Simpla enumerare a celor care au gândit și au scris despre iubire copleșește și dezarmează pe oricine: Platon, „Banchetul“; Stendhal, „Despre dragoste“; Arthur Schopenhauer, „Metafizica dragostei“ (un „capitol“ din „Lumea ca voință și reprezentare“); Georges Bataille, „Erotismul“; Denis de Rougemond, „Iubirea și Occidentul“; Octavio Paz, „Dubla flacăra“; Pascal Bruckner, Alain Finkielkraut, „Noua dezordine amoroasă“; Michel Onfray, „Prigoana plăcerilor“; Aurel Codoban, „Amurgul iubirii“... Enumerarea aceasta este doar o picătură – importantă, ce-i drept – dintr-un ocean bibliografic pe această temă și cu neputință de stăpânit în întregime. Iar la toate acestea se pot adăuga diversele mitologii, erotismul oriental spiritualizat, apoi Freud, dar și Marchizul de Sade sau prădătorii sexuali Giacomo Casanova și Don Juan. Surse pentru o astfel de carte îl reprezintă și numărul enorm de opere artistice din toate timpurile care s-au nutrit din sfera sexualității, erotismului și iubirii.

Nu știu cum ar putea arăta începutul unei astfel de cărți scrise după ce totul pare să fi fost spus. Pe de altă parte, mai toți oamenii au impresia că știu ceva despre dragoste. La asta se adaugă certitudinea fiecăruia că experiența sa erotică are un aer de unicitate. Se pare că nu toți simțim la fel, iar această realitate, dacă e adevărată, face din fiecare experiență erotică una singulară. Confundată adesea cu dorința (sexuală), iubirea a suscitat interesul omului încă din zorii civilizației. Cu „dorința“ ne naștem, fiindcă ea are legătură cu instinctul (de reproducere), cu programul genetic al speciei. În schimb iubirea, e foarte posibil, se învață. În cartea sa de „Maxime“, în aceea cu numărul 136, La Rochefoucauld preciza un fapt simptomatic: „Există oameni care nu s-ar fi îndrăgostit niciodată dacă nu ar fi auzit vorbindu-se despre dragoste“. Îmi place să cred că acest adevăr se poate generaliza când vorbim despre iubire, când trecem de la sexualitate la sentiment. Dragostea pare să fie un semn de „indisciplină“ în firea speciei om, pentru că ea ne smulge din animalitate.

Altfel spus, odată cu nașterea, animalul este „programat“ să se perpetueze, nu să iubească. Ceea ce înseamnă că iubirea este totuși altceva decât dorința (sexuală), este ceva ce omul are sau poate că i s-a dăruit, cum cred unii, din altă lume.

Vorbind sau scriind despre iubire, oricine poate să devină penibil. Nici marile personalități validate de istorie nu au epuizat subiectul. Viața, moartea, iubirea, divinitatea și toate celelalte par să fie mereu pălării cam mari pentru orice cap. Miturile au făcut din iubire o zeitățe. Neputând s-o definească, sfinții și poeții au mărturisit-o pur și simplu. Cei dintâi au susținut că iubirea de Dumnezeu e superioară iubirii de oameni. Unul dintre ei susține sinonimia dintre Dumnezeu și iubire, cum se întâmplă în „1 Ioan, 4,8: «Cel ce nu iubește n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este iubire»“. Ni

se sugerează că iubirea este consubstanțială condiției umane și că divinitatea nu poate fi cunoscută decât prin ea. Și fiindcă Dumnezeu *este cel ce este*, cum afirmă vocea biblică, iar cunoașterea rațională a divinității este cu neputință, înseamnă că iubirea este enigmatică și că semnificația ei nu vom putea-o niciodată desluși pe deplin. Ni se spune tacit că a-l iubi pe Dumnezeu înseamnă a-i iubi pe oameni. Reciproca n-ar fi valabilă, chiar dacă pare a fi adevărată. Asta îmi amintește de anticul Protagoras, a cărui zicere („Omul este măsura tuturor lucrurilor...“), interpretată neglijent, a generat în istorie un orgoliu nemăsurat al „creaturii“. Omul s-a așezat pe sine însuși de-o vreme în mijlocul preocupărilor sale, îndepărtându-se orgolios și chiar cu dispreț de divinitate. Astăzi, tocmai trăim într-o astfel de lume.

Iubirea și frumusețea

În „Banchetul“ lui Platon, Socrate, cel care a recunoscut în fața prietenilor săi că tot ceea ce știa despre Eros învățase de la Diotima, preoteasă a unui templu din Cetatea Mantinei, le spunea „banchetiștilor“ că iubirea este aspirația omului către frumos. Iar această aspirație ar avea un drum al ei: „Să începem prin a iubi frumusețile de aici, după care să ne ridicăm până la iubirea frumosului suprem“ (*op. cit.*, 211c, în traducerea lui Cezar Papacostea). Iubirea de frumos, ca punct de plecare pentru întrezărirea frumosului absolut, ar fi singura motivație a vieții noastre: „Căci dacă viața merită prin ceva s-o trăiască omul, numai pentru acela merită, care ajunge să contemple frumusețea însăși“ (*ibidem*, 211d). Îndată ce omul va reuși să întrevadă

ideea de frumos, nici banii, nici aurul, nici celelalte „umbre“ din lumea concretă nu vor mai fi pentru el importante. S-ar zice, *mutatis mutandis*, că omul merită să trăiască doar în măsura în care este în stare să iubească.

Cele spuse de Diotima prin gura lui Socrate par să fie adevărate. Sau poate că mie mi-ar plăcea ca lumea noastră să existe sub acest semn. Dacă vom considera banii, aurul, foamea, setea, sexualitatea etc. manifestări ale instinctului de a posedea, care trebuie satisfăcut, atunci înclin să cred că este adevărată aserțiunea lui Umberto Eco, din „Istoria Frumuseții“ (București, Grupul Editorial Rao, 2006, p. 10): „Cel însetat se repede să bea din apa izvorului, de care a dat în sfârșit, fără să-i admire Frumusețea. O va face după aceea, de îndată ce dorința i se va fi potolit. De aceea semnificația Frumosului este diferită de cea a dorinței. Ființele umane pot fi socotite și ele nespuse de frumoase, chiar dacă nu reprezintă obiectul dorinței noastre sexuale sau știm că nu ne vor putea aparține niciodată“. Se va spune așadar că omul se poate bucura de frumusețe nu când este dominat de instinct, ci atunci când a reușit să se scuture de el, adică după ce necesitatea a fost satisfăcută.

Cândva, un amic mi-a mărturisit o întâmplare cu „iubita“ lui... Se întâlneau adesea acasă la ea și făceau dragoste. Dar imediat după aceea, paradoxal, el simțea nevoia să se ridice din pat, să se îmbrace și să plece. Acest simțământ bizar se repeta, iar pentru el părea inexplicabil. I-am spus atunci, fără să-mi tescuiască prea mult în minte cuvintele, că n-o iubește pe femeie, fiindcă, dacă ar iubi-o, s-ar bucura s-o țină în brațe și după aceea. Astăzi, după atâta vreme, i-aș argumenta folosindu-mă și de o secvență din Ortega y Gasset, din „Studii despre iubire“ (București, Editura „Humanitas“, 2006, p. 11), care mi se pare adevărată: „Dorința moare automat odată cu dobândirea, dispare odată cu satisfacerea. Iubirea, în schimb, este veșnic nesatisfăcută“...

• Marius Crăiță-Mândra